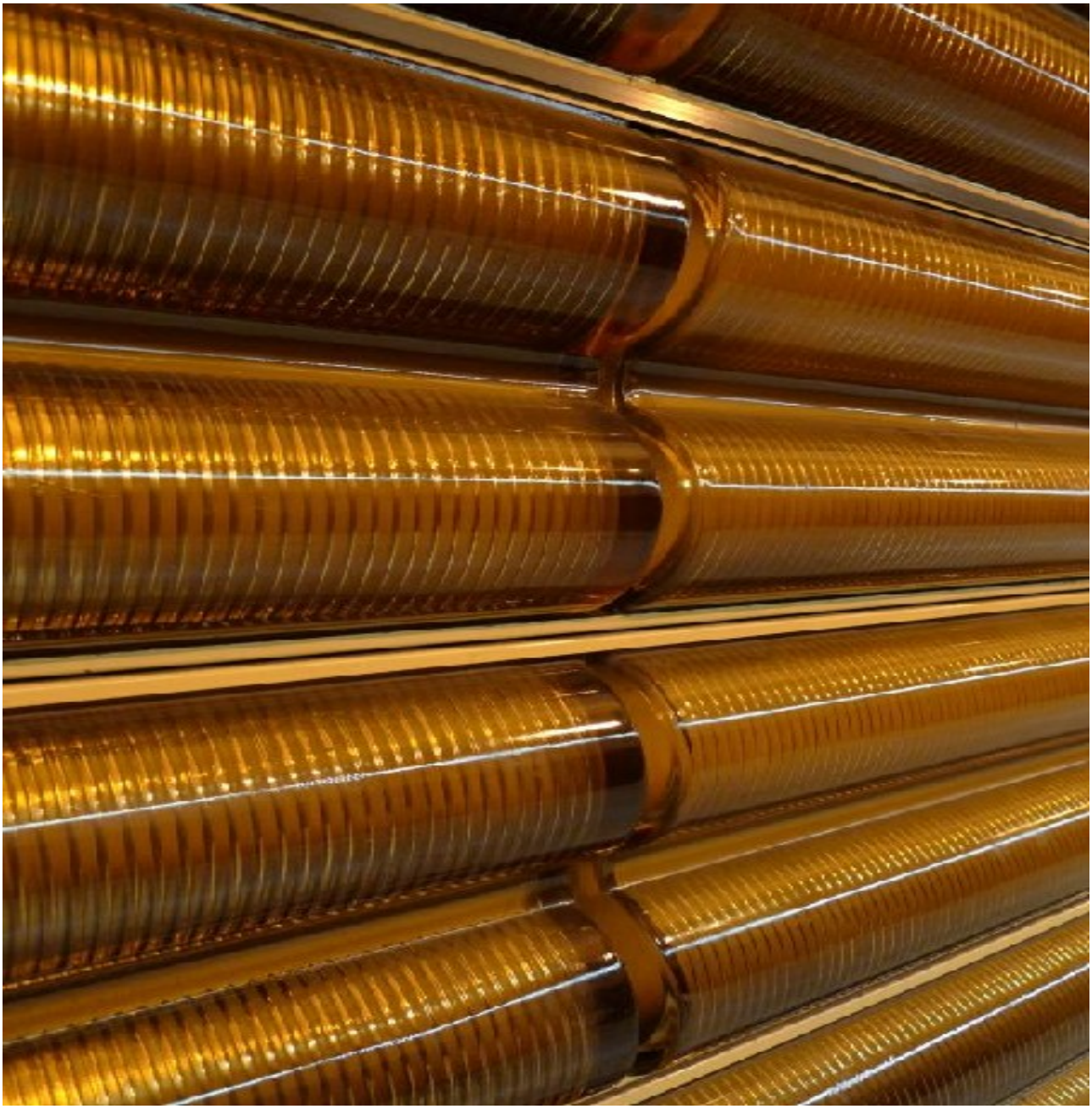

Umělecká díla v pražském metru

aneb největší galerie v Praze

Petr Žížala
A – 5 – 8
LS 2008/2009 Fsv ČVUT

Obsah

Umělecká díla v pražském metru....1
aneb největší galerie v Praze....1
Obsah....2
Úvod....3
Linka A....4
Dejvická....5
Malostranská....6
Můstek A....7
Náměstí Míru....8
Jiřího z Poděbrad....9
Flora....10
Želivského....11
Linka B....12
Florenc B....13
Náměstí republiky....14
Můstek B....15
Národní třída....16
Karlovo náměstí....17
Anděl....18
Smíchovské nádraží....19
Radlická....20
Jinonice....21
Nové Butovice....22
Linka C....23
Vltavská....24
I.P.Pavlova....25
Vyšehrad....26
Budějovická....27
Kačerov....28
Chodov....29
Háje....30
Václav Cigler....31
Radomír Kolář....32
Stanislav Kolíbal....33
Jan Fišar....34
Milan Vácha....35
František Vízner....35
Prameny....36

Úvod

Na následujících stránkách se pokusím podat stručnou zprávu o uměleckých dílech v prostorách pražského metra, jež můžeme směle - leč s nadsázkou – nazvat největší pražskou galerií. Galerií svébytnou, v níž se budovatelské sochařství česko-sovětského přátelství překrývá s moderním uměním sprejerů a kýčem reklamních ploch.

Umělecká díla jsou součástí mnohých stanic pražského metra. Ve své práci si nenárokuji úplnost, při průzkumech jsem zaznamenal 24 takových stanic. S pomocí informací ze serveru Metroweb a dalších zdrojů jsem zdokumentoval všechny tyto stanice a některá data poopravil, zejména ale pořídil dostatečnou fotodokumentaci uměleckých děl. Nejčastěji se jedná o kamenné mozaiky, vitráže, bronzové plastiky a podobně. Na některých stanicích se mi díla nalézt nepodařilo. Tento fakt je též zaznamenán v komentáři ke každé stanici.

Tímto způsobem je konicpována celá práce – každé stanici je přiřazena jedna stránka s výběrem fotografií daného díla, nebo dokonce více děl, a také výčet jejich autorů (pokud byli zjištěni). Dále je vždy uveden zjištěný stav děl ve stanici.

Mezi nejzajímavější objekty v pražském metru patří bezesporu skleněné stély Václava Ciglera [viz obrázek vlevo (OC Palladium)], které byly součástí stanice Náměstí republiky, než se po revoluci staly cílem vandalů a nelegálního výlepu. Proto byly přesunuty do prostor OC Palladium. Autorovi ale v metru zůstala druhá lahůdka skleněného designu – obkladové čočky na stěnách tunelu za kolejištěm.

Další slavný motiv – panorama Moskvy na dnešní stanici Anděl [viz obrázek vpravo (Metroweb.cz)] - již vidět nelze, byla zrušena v rámci stavby moderních kancelářských center a jejich spojení se severním výstupem z metra. Součástí stanice ale zůstaly reliéfy připomínající již zmíněné česko-ruské přátelství, umístěny jsou přímo v obkladu stěn tunelu za nástupištěm. Rovněž lze stále vidět bronzovou plastiku MOSKVA-PRAHA ve vestibulu jižním (Na Knížecí). Bylo by chybou se domnívat, že všechny stanice jsou výstavkou monumentů socialistického realismu. Ve vestibulu stanice Malostranská lze například najít kopii sochy Braunovy Naděje.

Další částí práce jsou medailony nejzajímavějších autorů, kteří tvořili pro pražské metro. Jedná se o převzaté texty; výčet pramenů je uveden na konci práce. Informace o těchto autorech jsou většinou obtížně dostupné, uvádím proto několik nejzajímavějších. Jsou to: Václav Cigler, Radomír Kolář, Stanislav Kolíbal, Jan Fišar, Milan Vácha a František Vízner.

Linka A

Linka A vede z Dejvic do Hostivaře, bývá označována zelenou barvou. Na trati se nachází 13 stanic, celková délka je 10,995 km[37], vlak ji běžnou rychlostí projede za 23 minut.

Výstavba první části trasy byla zahájena v roce 1973, otevřena byla 12. srpna 1978. Přepravní kapacita trasy A přepočtená na 1 hodinu činí ve špičce cca 20 320 osob a v sedle, tzn. v době snížených přepravních nároků, cca 10 500 osob.

Interiéry

Interiéry stanic byly provedeny tak, aby působily svým způsobem exkluzivně a až tajemně. Velký podíl na tomto vyznění mělo velice propracované zacházení ze světelnými zdroji a vhodný výběr použitých materiálů na obklady stěn spolu s celkovým barevným laděním. Cestování linkou I.A mělo mj. symbolizovat, že cestující se pohybuje pod historickým ceněným centrem města. Pravě proto bylo důležité, aby interiéry stanic působily unikátně. Jedním z příkladů je stanice Malostranská – ve spojení ze starou zahradou. Stanice Můstek, kde je zakomponován starý mostek ze středověku přímo ve vestibulu stanice. Každá stanice má svou unikátní barvu, díky čemuž je snadno odlišitelná od ostatních.

Obklady

Celá linka je vyvedena v základní barvě – zlatavé champagne. Obklady jsou složeny z kulatých výlisků z eloxovaného hliníku, které jsou buď konvexního a konkávního tvaru (většina linky), nebo zcela ploché (Želivského), umístěné v různých vzájemných kombinacích. Kromě hliníku, který byl užit na strop středních a stěny za kolejištěm + strop lodí bočních byly užity také i dekorativní druhy kamene, jako je například mramor či žula. Hliníkové obklady stanic jsou provedeny v této zlatavé barvě, na každé stanici je ve prostředku stěny za nástupištěm barevný pruh tvořený ze tří odstínů jedné barvy, která je pro stanici unikátní. Pro popis stanic, tedy pro informační systém a různé další nápisy, byl navržen zvláštní druh písma zvaný Metron.

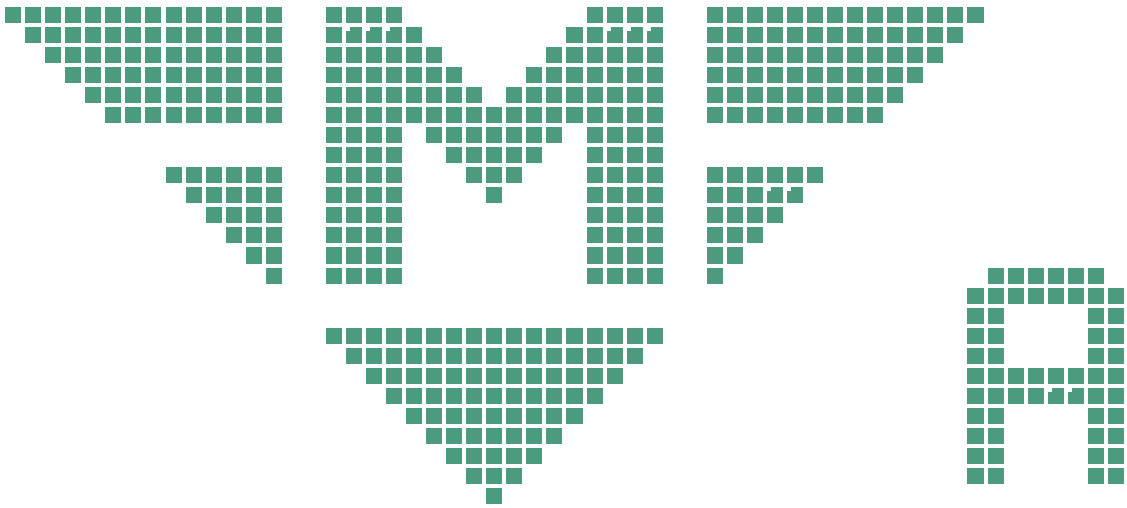

Dejvická

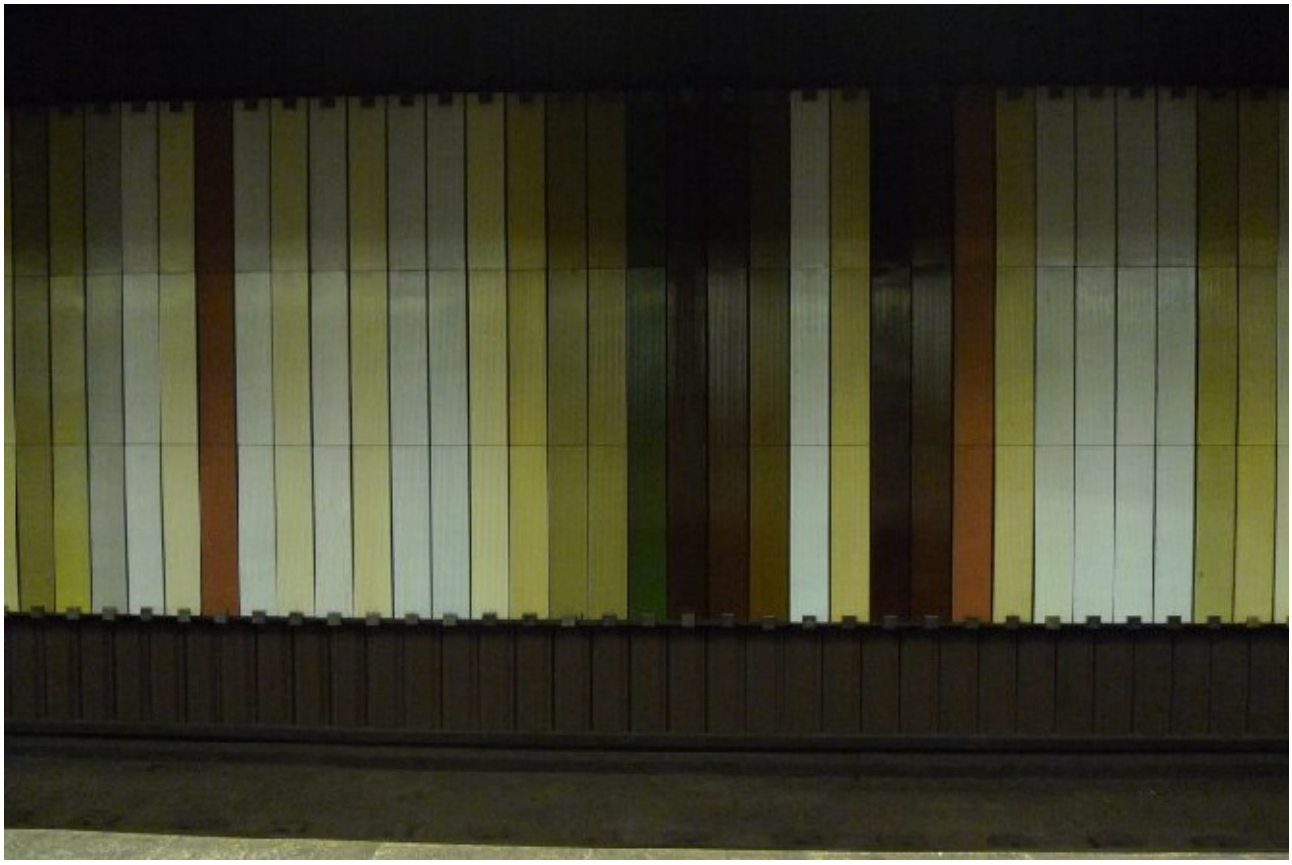

Umělecká díla

mozaikové kamenné stěny:	ak. mal. Martin Sladký
skleněná stěna ve východním vestibulu:	Vilém Veselý, Pavel Werner, Josef Kochrda
keramický obklad za kolejištěm:	barevné řešení navrhl ak. mal. Karel Velický a Jindřich Daniel

Zjištěný stav

zachovány pouze obklady za kolejištěm z glazovaných keramických bloků HURDIS

Malostranská

Umělecká díla

kopie plastik Ant. Brauna ze zámku Valeč	
trojdílná kovová mříž ve vstup. pavilónu:	ak. soch. Jan Smrž
pítka:	ak. soch. Miroslav Vystrčil
kašna v atriu:	ing. arch. Zdeněk Drobný, Ladislav Jiránek

Zjištěný stav

zachováno

Můstek A

Umělecká díla

restaurátorské práce na historickém mostním oblouku ve stěně vestibulu:

kolektiv ak. sochařů A. Viškovská, V. Hlavatý, M. Vejchr, J. Vitvar

skleněná reliéfní stěna vestibulu: ak. soch. Stanislav Kostka

Zjištěný stav

skleněná reliéfní stěna nenalezena

Náměstí Míru

Umělecká díla

bronzová plastika dívky:	ak. soch. Jan Kryštůfek
světelný objekt ve stropě podchodu:	ak. soch. Václav Cígler

Zjištěný stav

světelný objekt ve stropě podchodu demontován bez náhrady

Jiřího z Poděbrad

Umělecká díla

kamenný reliéf krále Jiřího:	ak. soch. Jiří Dušek
keramické stěny v podchodu:	ak. soch. Lubomír Šilar
fontána v parteru:	ak. soch. Petr Šedivý, ing. arch. Bera Schütznerová, ing. arch. Anna Hübschmannová

Zjištěný stav

zachováno

Flora

Umělecká díla

barevné reliéfy v podchodu:	ak. soch. Petr Svoboda
sousoší Rodina na povrchu:	ak. soch. Vladimír Navrátil, ak. soch. Bohumil Teplý

Zjištěný stav

sousoší Rodina odstraněno

Želivského

Umělecká díla

fontána v parteru:	ak. soch František Pašek
kamenná mozaika v podchodu:	ak. mal. Jiřina Adamcová
bronzový reliéf ve vestibulu:	nár. umělec Jan Simota

Zjištěný stav

zachováno

Linka B

Linka B vede zhruba ve směru jihozápad-severovýchod, je označována žlutou barvou. Má 24 stanic, celková délka činí 25,6 km, vlak ji projede za 41 minut.

Výstavba prvního úseku I.B byla zahájena v roce 1979, otevřen byl 2. listopadu 1985. Má sedm stanic od Smíchovského nádraží po Florenc (v době otevření zvanou Sokolovská) a délku 4,9 km.

Úsek III.B o délce 4,9 km se třemi novými stanicemi mezi Smíchovským nádražím a Novými Butovicemi (dříve Dukelskou) byl otevřen 26. října 1988 jako druhý v pořadí. Nachází se na něm 3 stanice – Radlická, Jinonice (dříve Švermova) a Nové Butovice. První dvě stanice se poměrně málo využívají, Radlická je druhá nejméně využívaná v celé síti pražského metra. Na konci 80. let bylo totiž navrženo v blízkosti stanice nové sídliště, jehož výstavba se však neuskutečnila vzhledem ke společenským změnám. Stavba tratě stála mimo zájem veřejnosti, protože neprocházela hustě obydlenou oblastí.

Dne 22. listopadu 1990 byl otevřen úsek II.B, který k trase přidal 4,4 km trati a 4 nové stanice za Florencí po Českomoravskou. Úsek V.B mezi Novými Butovicemi a Zličínem (5 stanic, délka 5,1 km) byl otevřen 11. listopadu 1994. Dosud poslední část IV.B byla otevřena 8. listopadu 1998, měla 6,3 km a vedla z Českomoravské na Černý Most. Tento úsek má 5 stanic, v roce 1998 však zůstávaly nedostavěny stanice Hloubětín a Kolbenova, které byly otevřeny až v letech 1999, resp. 2001.

Přepravní kapacita trasy B přepočtená na 1 hodinu činí ve špičce cca 21 000 osob a v sedle cca 10 500 osob.

Florenc B

Umělecká díla

vertikální plastika času:	nár. umělec Rudolf Svoboda
úprava Švermových sadů s fontánou:	ak. mal. Martin Sladký, ing. arch. Jiří Lasovský
mozaika v podchodu:	prof. ak. mal. Oldřich Oplt ve spolupráci s H.Ballardinim

Zjištěný stav

zachováno

Náměstí republiky

Foto: OC Palladium

Umělecká díla

3 dvojice skleněných stél:	ak. soch. Václav Cígler a Jan Frydrych
obkladové čočky:	ak. soch. Václav Cígler
skleněná mozaika ve východním vestibulu:	ak. mal. Jan Grimm
úprava náměstí s fontánkou:	ing. arch. Anna Hübschmannová

Zjištěný stav

stély přesunuty do OC Palladium, obkladové čočky na nástupišti zachovány, ostatní nezachováno

Můstek B

foto: Tomáš Rejdal

Umělecká díla

keramický reliéf (Jungmannovo náměstí):	ak soch. Lubomír Šilar
keramická stěna ve vestibulu:	ak soch. Helena Samohelová
fontánka na náměstí:	prof. ak. soch. Jiří Kryštůfek
osvětlovací prvky pěší zóny:	ak. soch Jiří Flašar
fontánka u Dětského domu:	ing. arch. Karel Fořtl, ing. arch Miroslav Suchý

Zjištěný stav

reliéf na Jungamnnově náměstí zachován, ostatní nepotvrzeno

Národní třída

Umělecká díla

skleněná reliéfní stěna vestibulu:	ak. mal. Stanislav Libenský
fontána:	ak. soch. Pavel Trnka, ing. arch. Zbyněk Kabelík

Zjištěný stav

zachována pouze fontána

Karlovo náměstí

Umělecká díla

skleněná vitráž ve vestibulu Palackého náměstí:	ak. mal. Slavíčková
skleněný objekt v podchodu:	Jaroslav Štursa
skleněné lisované tvarovky:	ak. soch. František Vízner
kamenná mozaika ve vestibulu:	nár. umělec Radomír Kolář, František Tesař
osvětlovací tělesa v loubí:	Josef Kochrda

Zjištěný stav

zachováno

Anděl

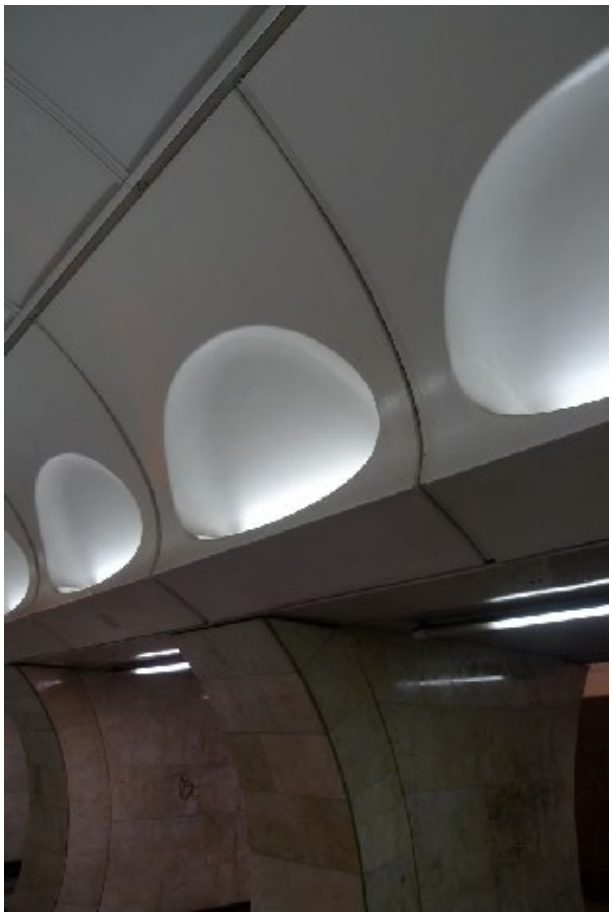

Umělecká díla

bronzová kompozice v jižním vestibulu a 8 bronzových reliéfů na stěnách v prostoru nástupiště: kolektiv sovětských autorů

florentinská mozaika v severním vestibulu (autoři nezjištěni)

Zjištěný stav

panorama Moskvy nezachováno, jinak zachováno včetně pomníků česko-ruského přátelství

Smíchovské nádraží

Umělecká díla

výtvarné řešení stěny:	ak. soch. Petr Svoboda
keramický reliéf:	ak. soch Marta Taberyová
fontány:	ak. soch. Jan Hendrych
plastika v podchodu:	ak. soch. Aleš Vašíček

Zjištěný stav

nezachováno ani jedno umělecké dílo – na obrázcích pamětní deska a sgrafita na stěně haly vlakového nádraží

Radlická

Umělecká díla

plastika v atriu: ak. soch. Zdeněk Hošek

Zjištěný stav

zachována

Jinonice

Umělecká díla

reliéf ve vestibulu: ak. soch. Karel Houska

Zjištěný stav

zachován

Nové Butovice

Umělecká díla

dominantní kamenná plastika:	ak. soch. Milan Vácha
zahradní plastika:	ak. soch. J. Werner

Zjištěný stav

přítomnost zahradní plastiky nepotvrzena

Linka C

Linka C vede zhruba ve směru sever–jihovýchod, je označována červenou barvou. Má 20 stanic, celková délka je 22,7 km, vlak trasu projede za 36 minut.

Nejstarší úsek trasy C i celého pražského metra, I.C, se začal budovat v lednu 1966 a byl otevřen 9. května 1974. Jeho délka je 6,6 km a čítá 9 stanic mezi Florencí (původně Sokolovská) a Kačerovem. V roce 1975 pak následovalo zahájení navazujícího úseku II.C, který při otevření 7. listopadu 1980 přidal 5,3 km trati a 4 stanice mezi Kačerovem a Háji (tehdy Kosmonautů). 3. listopadu 1984 byl otevřen úsek III.C, který za Florencí přidal 2,2 km trati a dvě nové stanice (Vltavská a Nádraží Holešovice, tehdy Fučíkova). Úsek IV.C1, o délce 4,0 km byl zprovozněn 26. června 2004 a prodlužuje severní část trasy o dvě nové stanice (Kobylisy a Ládví). Zatím poslední z úseků, IV.C2, o délce 4,6 km s třemi stanicemi (Střížkov, Prosek a Letňany) byl otevřen 8. května 2008.

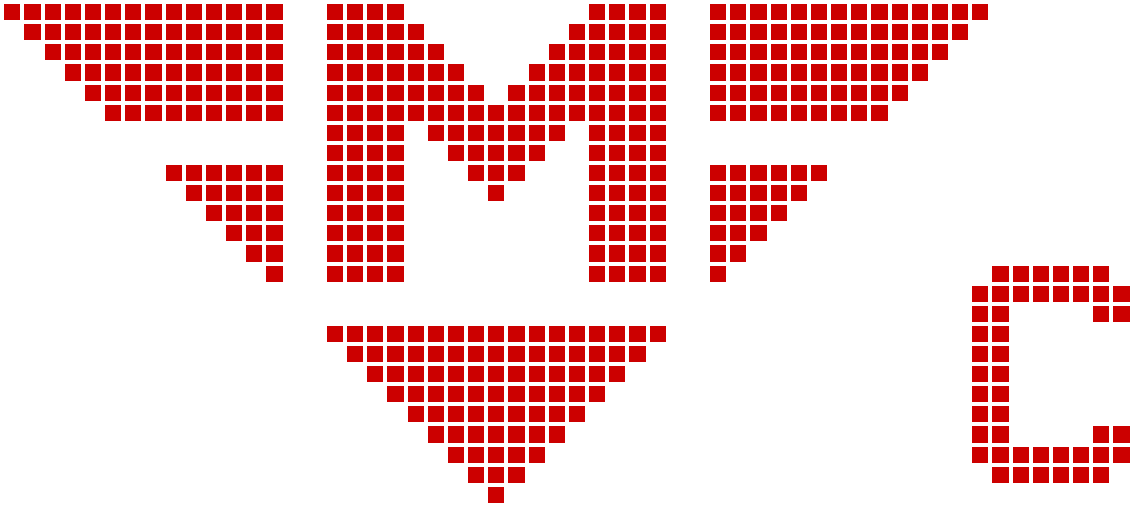

Vltavská

Umělecká díla

fontána v atriu:	Miroslav Hudeček
kruhová vitráž:	ak. soch. Jan Fišar
keramická stěna ve vestibulu:	ak. soch. Vladimír Dolejš
reliéfní skleněná výplň:	ak. mal. Václav Zajíc

Zjištěný stav

zachováno, vitráže překryty moderní malbou

I.P.Pavlova

foto: Jan Krblich

Umělecká díla

reliéf lvů z původních mariánských hradeb restaurovali: J. Vitvar, V. Hlavatý, A. Viškovská, M. Vajchrt

Zjištěný stav

zachováno

Vyšehrad

Umělecká díla

tvarování vnějších stěn: ak. soch. Stanislav Kolíbal

Zjištěný stav

zachováno

Budějovická

?

Umělecká díla

betonový reliéf u západního vestibulu:	prof. ak. mal. Arnošt Paderlík,
	ak. soch. Břetislav Novák

Zjištěný stav

nezachováno, patrně ustoupilo výstavbě nového náměstí Budějovická a přilehlých kancelářských budov

Kačerov

Umělecká díla

pískovcový reliéf ve vestibulu:	ak. soch. Ladislav Gajda
skleněné vitráže ve vestibulu:	ak. soch. Benjamin Hejlek
fontána v atriu:	ak. soch. Jiří Kryštůfek
pamětní deska:	Dobroslav Kotek

Zjištěný stav

zachováno

Chodov

Umělecká díla

plastika budovatele:	ak. soch. František Radvan
keramická fontána a sedačky:	ak. soch. Alena Kroupová

Zjištěný stav

socha budovatele zachována, přítomnost fontány neověřena

Háje

Umělecká díla

mozaika ve vestibulu: nár. umělec Alois Fišárek

Zjištěný stav

zachováno

Václav Cigler

Narozen 21. dubna 1929 ve Vsetíně. Studia: 1940 až 1948 Masarykovo reálné gymnázium ve Vsetíně, 1948 až 1951 Odborná škola sklářská v Novém Boru, 1951 až 1957 Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze (ateliér prof. Josefa Kaplického). V letech 1965 až 1979 vedl jako docent ateliér skla v architektuře na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. Žije a pracuje v Praze.

Slovy kurátorky Ivony Ferencové:

„Člověk je přírodou v přírodě. Světem ve světě…“ a musí sám sebe hledat, aby dokázal pojmenovatto, co jej utváří, co je, a tím snad pochopil zbývající. Jedině pak v souzvuku s ostatními je sám zpětnědokáže oslovit skrze svou jedinečnost, pravdou své bytosti. Soustředění, jež umělec vynakládá s cizelérskou přesností, zapisuje v dílech, která přes velkou míru abstrakce nezůstávají němá, nabita časem rozvažování. Délka zrání je čitelná v každé linii kresby a tvaru objektu. Jen zcela malé vychýlení stačí k tomu, aby znehodnotilo celek pozbytím požadované ryzosti. Václav Cigler pracuje se sklem, které je mu prostředkem k uchopení těkavých jevů světla, kdy lapeno stěnami broušených hran a násobeného zrcadlení samo uvádí svůj rozměr dosahování. Obnažuje světlo díky hmotě skla a toto výsostné téma neopouští ani v řadě svých prostorových realizací a vizí, ať již v použití materiálu, neonových nosičů, skleněných ploch a segmentů, zrcadel, či skrytě v obsahu díla. Finální podoba řady krajinných projektů zůstává ve formě skic, fotografických simulací či skleněných objektů, modelů jím zamýšlených velkorysých staveb. Autor pracuje s konkrétním místem, jeho jedinečností a neopakovatelností. Vymezuje trasy a koridory, definuje prostor dějovostí vztahů os a dělení, proměnou délek, jejich vyvažováním. Vykládá prostor jako stav – děj - psychologickou situaci. Sám říká: „...prostor, to jsou vztahy, osy, úhly, průsečíky… stavy napětí, úzkosti, slasti….“

Jeho poslední realizované výstavy (Veletržní palác, Praha 2004; Národná galéria, Bratislava 2004; Louny, 2005) připomínaly suché zenové zahrady, s přesným rozložením kamenů v ploše rytmicky houpavého pohybu vln pečlivě uhrabaného štěrku. Tyto instalace, čisté v oproštěné formě užitých elementárních tvarů, korespondují s kresbami, v nichž autor za použití minimálních výrazových prostředků (uhlu a gumy), transformuje své myšlenky do čar a chvějivě rezonujících prosvětlovaných polí. Nejedná se o přípravné skicy, jsou to záznamy pohybu myšlení přisvojované shluky doteků vynořujícího se hledaného tvaru. Četnost variant téhož dokládá autorovu neúnavnost v pokorném dobírání se jejich přesného zpodobení. Zvěstování - sekvence zastaveného pohybu těsně před událostí, tušeného doteku, zázračného okamžiku stvoření – vystupňované napětí v očekávání budoucího. Snímání - bezprostřední gesto vyvržené energie, záznam pádu s tichem v dozvuku znehybnění. Začátek a konec v kruhu opakované míry. Ty, já. Já a Ty, „dvojvztahy skrytých dějů… drama člověka… drama směřování“. Tak by se dala charakterizovat základní témata autorova rozvažování. „Ve světě tvarů všechno má své „zatvary“… Matrice skutečného jsou matricemi transcendentálního… Teprve skutečnost umocněná je skutečností ozřejměnou ve svém principu… Stavební vzorec zůstává, jen jeho struktura se přeměnou původních hodnot nebo dosazením hodnot nových mění na strukturu vyššího řádu.“ Souběžně se vedle tvorby objektů, kreseb, šperků a instalací Václav Cigler dlouhodobě věnuje krajině a místu. Na jeho land-artové projekty z padesátých a šedesátých let, kterými výrazně překračoval velkorysostí pojetí režimem vnucovanou malost, navazuje v posledních letech sériemi maket a půdorysných náčrtů, „stavebními výkresy“ sakrálních prostorů. Povětšinou centrální stavby s jasně definovaným středem jsou hledaným místem pevného bodu, kde lze nahlédnout „jevené ve zjeveném“. Materiálem staveb jsou listy keřů a stromů, voda, kámen, sklo, vítr a nebe.

Radomír Kolář

1924 – 1993

převzato z informace galerie Rabas:

Jeho generaci naplno postihly všechny zvraty, kterými procházela naše země v nejnovější historii. Hodnocení této doby má zatím daleko k objektivitě. Málokdo si umí vytvořit patřičný odstup, aby mohl dobře posoudit děje, které se ho často bezprostředně dotýkaly, které prožil „na vlastní kůži“.

Radomír Kolář se narodil v Rakovníku, byl tedy napůl člověkěm městským a napůl venkovským. Rakovničané takoví byli, ke svému řemeslu mívali i hospodářství. I u Kolářů poznaly děti záhy dřinu na polích a chmelnicích, ale narozdíl od vesničanů přeci jen měly snazší přístup ke vzdělání a kultuře. Někde tady se narodila malířova láska ke koním. Už jako malý žáček zaplňoval své sešity jejich kresbami a tato záliba pak vyrostla až do jakési posedlosti.

Na rakovnické reálce (1935–1943) dostal dobré umělecké základy ve škole profesora Pucholta, který byl poněkud konzervativní, ale velmi náročný a koneckonců i dost úspěšný vychovatel řady dobrých výtvarníků. Svět umění malíři otevíral i bohatý kulturní život města. Tehdy na přelomu třicátých a čtyřicátých let se tu o zajímavý výstavní program starala Společnost přátel umění, vyspělí ochotníci hráli divadlo a dokonce se podařilo provozovat operu. Po maturitě však musel hledat uplatnění jinde než si představoval. Němci zavřeli české vysoké školy, a tak nezbylo než se stát doma kočím. Nikdo nevěděl, kdy to skončí.

Po osvobození v roce 1945 odešel studovat na Pražskou akademii. Začínal v ateliéru u Vratislava Nechleby. Panu profesorovi proslulému jemnou salonní malbou asi svým drsným a dramatickým projevem příliš nevyhovoval, tak po roce přešel k profesoru M. Holému. Po absolutoriu (1950) na škole zůstal a po tříleté aspiratuře (1951–1954) se stal odborným asistentem. Pomáhal deset let při výuce malířů ve speciálkách M. Holého, A. Pelce a F. Jiroudka. Pedagogická práce mu dávala patřičné zajištění, ale nebránila malování obrazů, ve kterých se projevoval jeho bytostný figuralistický a animalistický talent.

Od poloviny padesátých let začal spolupracovat s nakladatelstvím Mladá fronta při ilustrování knih. Po roce 1960 dostal příležitost k monumentální tvorbě. Mozaika „Husitství“ v Národním památníku na Vítkově byla první prací pro architekturu v řadě dalších realizací, která vyvrcholila rozměrnou mozaikou „Doba Karlova“ ve stanici pražského metra Karlovo náměstí.

V roce 1964 odešel z akademie do armádního výtvarného studia. Závazek ke studiu pořád znamenal určitou existenční jistotu, musel ji však vykupovat mnoha kompromisy v tvorbě, byl podrobován přísnému ideologickému dohledu. Zvlášť v období normalizace v sedmdesátých letech přivolil k mnohému, aby si udržel postavení, které dosáhl léty práce.

Po smrti profesora Karla Součka (1983) se vrátil k učení na akademii, dva roky jako docent a od roku 1985 jako profesor. Roku 1989 odešel na odpočinek, ale to už se stále naléhavěji projevalo rodové prokletí, cukrovka. Přes mnohé obtíže neztrácel energii a nepřestával pracovat. Smrt ho zastihla v plné aktivitě roku 1993. Bylo mu šedesát devět let.

Po celý život nerad vystavoval, nedbal příliš o svoji publicitu. Většinou pracoval na objednávku, nikdy nebyl v nezávislém postavení umělce „na volné noze“. Vyrovnával se s nejrůznějšímy požadavky zadavatelů a považoval to za naprosto přirozenou podmínku tvorby.

Knižní ilustrace

Po skromných začátcích, kdy vybavoval levné paperbacky edice Kapka obálkami a titulními

listy, získal první významnější zakázku roku 1958. Ilustroval Rachlíkovu „Hodinu předjitřní“. V rozsáhlém souboru tužkových kreseb navázal na metodu výpravy knih z přelomu století. Realisticky popsal děje husitské epochy a podobně se vyrovnal o čtyři roky později s doprovodem knihy Aloise Jiráska „V cizích službách“. Takové přísně tradiční pojetí ale záhy opustil. Od počátku šedesátých let používal pro černobílé ilustrace lapidárnější tušovou kresbu a pro barevné kvašovou malbu kombinovanou s pastelem.

Nakladatelští redaktoři brzy poznali, že jeho doménou je zobrazení zvířat, že umí vyjádřit jejich pohyb a má smysl pro dramatický děj. Proto svými kresbami doprovázel dobrodružnou literaturu. Ilustroval i ruskou a sovětskou literaturu neboť Rusko ze svých cest znal a dokázal zachytit jeho atmosféru. Jeho ilustrace byly podloženy bezpečnou znalostí reálií. Pečlivě studoval detaily výstroje kovbojů, indiánů a pirátů podle historických dokumentů. Než se rozhodl pro definitivní verzi vypracoval několik variant každé kresby. Bohužel většinu jeho úsilí znehodnotily nekvalitní tisk a laciná úprava knih.

Zcela mimořádné kvality polygrafického zpracování barevných ilustrací se dočkal při vydání „bajek“ M. Kapka. Díky prominentnímu postavení spisovatele mohl všech šest knih naplnit záplavou osobitých maleb, které byly velmi dobře vytištěny na slušném papíře.

Stanislav Kolíbal

Narozen 11.12. 1925 v Orlové. Studoval u A. Strnadela na VŠUP v Praze (1945 - 1951) a F. Tröstera na DAMU (do 1959). Od 1954 člen Umělecké besedy, 1960 spoluzakladatel skupiny UB 12 (1960 - 1970). V letech 1988 - 1989 pobýval v Západním Berlíně (stipendium DAAD), byl profesorem na AVU v Praze (1990 - 1993). V roce 1992 byl ve Francii jako host Nadace Alexandra Caldera.

Zprvu se věnoval figurální tvorbě, jeho práce z konce 50. a počátku 60. let byly silně ovlivněny dobovou estetikou. Významným podnětem bylo v roce 1956 setkání s monografií A. Caldera, na jeho tvorbu reagoval pocitově nestabilními prostorovými formami. Po 1963 omezil výrazové prostředky na jednoduché geometrické tvary, přesto však nevytváří čistě konstruktivistická díla.

Pracuje se sádrou, kovem, dřevem, překližkou, železem, olovem ad. V geometrii hledá odraz vyššího řádu, jeho práce odhalují nejasnost a nejednoznačnost lidského vnímání, mnohost a bohatost různých přístupů.

Od konce 60. let se věnuje také kresbě, nejprve barevnými, později černými propisovacími tužkami a akvarelem. V různých podobách zhmotňuje řád a jeho porušení, strohost geometrie a individuálnost subjektivní změny. Řada kreseb byla základem sochařských staveb.

Je autorem ilustrací ke 33 knižním titulům a publikacím pro naše i zahraniční nakladatelství, za které obdržel řadu cen.

Zastoupen ve sbírkách NG Praha, ČMVU v Praze, GHMP, MG v Brně, AJG v Hluboké nad Vltavou, GU Karlovy Vary, ZG v Plzni, MU v Olomouci, Muzea Sztuki v Lodži, Museum Moderner Kunst ve Vídni, Tate Gallery v Londýně, The Brooklyn Museum of Art v New Yorku, Art Gallery of Ontario v Torontu, National Gallery of Western Art v Tokiu a v dalších soukromých a veřejných sbírkách doma i v zahraničí.
Zdroj: Slovník českých a slovenských výtvarných umělců, Ostrava, 1999

Jan Fišar

Sochařské vzdělání Jana Fišara (1953-1959 na VŠUP v ateliéru prof. Josefa Wagnera) se výrazným způsobem projevuje v celé jeho tvorbě. K autorově osudovému setkání se sklem došlo po polovině 60. let v podniku Železeznobrodské sklo. Počátky jeho působení ve sklářském oboru dokládají například nástěnné reliéfní obrazy, které záhy po jejich vzniku představil výtvarný teoretik dr. Karel Hetteš na legendární výstavě skleněné plastiky v Mánesu roku 1970. Jan Fišar nabídl zrcadlovou plochou reliéfů procházejícím návštěvníkům jakousi interaktivní hru.

Rozpohybované zkreslené odrazy jejich vlastních těl je nutily k překvapenému návratu, soustředěnému pozorování a nakonec k pobavenému úsměvu. Napětí výtvarník docílil klesnutím zahřátých horizontálně položených tabulí skla do forem z několika hrotů. Technologie deformování skla za vysokých teplot (tzv. lehání) se pro něj stala v různých podobách v průběhu následujících desetiletí prostředkem zhotovení mnohých důležitých děl.

Autor se ve spolupráci Eliškou Rožátovou dlouhodobě soustředil na realizace do architektury, především na skleněné mozaiky a vitraje. Od počátku 80. let se začal definitivně zabývat ateliérovým sklem. Předstupněm k němu byly komorní tavené plastiky s vnitřními dutinami z konce 60. let (Vnitřní prostor, 1968, Corning Museum of Glass, USA). Z plastik kombinujících sklo s kovem jako je Zrození hada (1982, Severočeské muzeum, Liberec) je cítit hravá tvůrčí radost. Ze stejného období pochází „vážné“ broušené plastiky s vloženými barevnými segmenty. Kámen s červenou (1983, UPM) je oblým hutným kusem skla černé barvy, jehož hladkou vrchní plochou prochází červený paprsek v podobě rudo oranžové tyče. Zásah brusným kotoučem odhaluje tajemství ukryté v temné hmotě záhadného meteoritu, který je poslem vzdáleného, nedostupného a tajemného světa. K delšímu období, které v autorově tvorbě patří k nejsilnějším, náleží plastika Rvačka (1987, UPM). Jan Fišar se v době jejího vzniku zabýval unikátní technologií, která mu umožňovala vytvářet plastiky nemající ve světovém uměleckém sklářství srovnatelné obdoby. Duté sklo foukané do sklářských forem rotačních tvarů nařezával a poté za tepla rozvinoval pomocí již zmíněného lehání a následně dotvářel broušením a leštěním. Plastiky sestavované do figurálních kompozic měly výrazně plastické sochařské kvality, které vzdáleně odkazovaly k dílům Henryho Moora. S příkladem velikána světového sochařství 20. století se však Jan Fišar vyrovnal osobitým způsobem nejen užitím neobvyklého materiálu a jeho netradičního zpracování, ale také silou umělecké výpovědi a monumentalitou pojetí. Současnou polohu výtvarníkovy tvorby reprezentuje například plastika Džin z roku 2000 (UPM).

Jan Fišar nyní přetavuje hutné bloky transparentního barevného skla a záměrně je nechává pomalu stékat do chvíle, než ztuhnou v jím žádaném tvaru. Konečnou podobu získají plastiky plné vnitřního napětí dobroušením a doleštěním. Původní nepravidelnost skleněných bloků zvýrazňují roztažené povrchové struktury a v některých případech také doplnění o kusy barevného skla. Ponechané reliéfní otisky forem dodávají plastikám autenticitu a bezprostřednost výrazu. Inspirací autorovi bývá kromě jiného pohyb, plynutí času, mytologie, vesmír, přírodní děje, skrytá energie… Není náhodou, že autoři nové stálé expozice ve Veletržním paláci pražské Národní galerie sáhli při výběru z bohaté nabídky českého ateliérového skla také po třech dílech Jana Fišara.

Jan Fišar je totiž autorem, který povyšuje sklo na plnohodnotný sochařský materiál a neúnavně hledá nové možnosti jeho tvůrčího využití.

Milan Vácha

2000 na volné noze

1997-99 externě na Fakultě architektury ČVUT v Praze

1993 na volné noze

1991 jmenován docentem

1973 odborným asistentem na Fakultě architektury ČVUT v Praze

během studia i po něm pracoval jako kamenosochař na obnově pražských památek

1963-69 studoval sochařství na Akademii výtvarných umění v Praze
u prof. Vincence Makovského, po jeho smrti absolvoval u prof. Karla Lidického

1959-63 studoval na střední odborné škole výtvarné v Praze

1944 Doc. Milan Vácha, akademický sochař, se narodil 9. 12. 1944 v Praze

František Vízner

1951–53 vyučen malířem skla na sklářském učilišti v Novém Boru

1953–1956 studoval na Průmyslové škole sklářské v Železném Brodě v oddělení tavené plastiky a mozaiky

1956–1962 studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (VŠUP) v ateliéru skla, glyptiky a užité plastiky (prof. Karel Štipl, doc. Václav Plátek)

1962–1967 designérem lisovaného skla podniku Sklo Union v Dubí u Teplic

1967–1977 designérem ručně tvarovaného hutního skla sklárny Ústředí uměleckých řemesel (ÚUŘ) ve Škrdlovicích u Žďáru nad Sázavou

od 1977 zabývá se ateliérovou tvorbou brusem tvarovaných skleněných objektů

Svými díly je zastoupen ve sbírkách mnoha prestižních světových muzeí a galerií.

Cestu k povolání průmyslového návrháře mu ke konci studia na VŠUP usnadnila roční stáž ve výtvarném středisku lisovaného skla podniku Sklo Union v Dubí u Teplic. Studium díky ní uzavřel vynikajícím souborem váz a žardiniér, u kterých rezignoval na zaběhnutou praxi rotačních půdorysů lisovaného skla. Kolekce broušených matovaných váz jako další součást diplomové práce předznamenala značný díl jeho pozdější ateliérové tvorby.

Moderní lisované sklo řady českých designérů, mezi něž patřil i František Vízner, šťastnou shodou okolností získalo v 60. letech na rozdíl od většiny ostatních skleněných produktů opravdu širokou odezvu ve výrobě i obchodě. Dobová kritika Víznerovo lisované sklo popisovala jako současné, nekonvenční, noblesní a kromě účelnosti mu přiznávala také sochařské kvality.

Přes úspěšnost vlastních návrhů lisovaného skla Vízner po čase přijal místo vedoucího výtvarníka sklárny Ústředí uměleckých řemesel ve Škrdlovicích (ÚUŘ). Dokázal tam využívat zručnost mistrů sklářů ke vzniku tvarově i barevně rozmanitých dekorativních předmětů, v nichž jednoduchými prostředky zvýrazňoval optické kvality hutního skla. Od počátku 70. let 20. století sklo uplatňoval také v architektonických realizacích (např. obklady nástupišť stanic Karlovo náměstí a Jinonice pražského metra).

Roku 1977 František Vízner opustil průmysl a plně se začal věnovat práci ve svém ateliéru.

Časově a fyzicky náročným postupem pomocí broušení, leptání, případně vrtání zhotovuje objekty v podobě skleněných mís a váz v základních tvarech polokoulí, koulí, válců nebo hranolů. V bohaté kolekci většinou monochromních děl s matně sametovým povrchem přikládá důraz absolutní jednoduchosti aniž by se uchyloval k chladné geometrii. Podstata celé jeho tvorby vychází od počátku 60. let ze stejných základů, její forma ale prochází neustálými nenápadnými proměnami.

Víznerovy broušené objekty nelze vnímat jako užitkové předměty, ale jako svébytná sochařská díla ovlivněná vztahem k architektuře a také autorovou systematičností, trpělivostí a soustředěností. Vyzařují silné vnitřní napětí nebo až duchovní náboj. František Vízner za podstatu výtvarné práce považuje hledání řádu, řemeslnou kvalitu, snahu o podporu krásy skla a nutnost vlastnoručně s materiálem manipulovat. Nadčasovou kvalitu jeho skla potvrzuje kladný ohlas dnešní mladé designérské generace.

Prameny

http://www.pis.cz/

http://www.metrostav.cz/

http://www.metroweb.cz/

http://www.galerieonline.cz/

http://www.ckv-ostrava.cz/katalogy/

http://www.e-architekt.cz/

http://www.wikipedie.cz/

http://www.rabasgallery.cz/

http://www.milanvacha.cz/